

# ITÄ- JA POHJOIS-SUOMEN YHTEISET EDUNAJAMISASIAT

## Itä- ja Pohjois-Suomen koheesiorahoitusesitys ohjelmakaudelle 2021-2027

**Vastuutahot:** Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntaliitot

Euroopan Komission 2018 antama budjettiesitys on Suomen kannalta myönteinen. Suomi on saamassa noin 100 milj. €:n lisäyksen koheesiorahoitukseen. Komission myönteisestä rahoitusesityksestä huolimatta Suomen tulee EU:n monivuotisesta rahoituskehiksestä neuvotelllessaan tavoitella koheesiorahoituksen maksimointia ja jatkuvuutta. **Neuvotteluissa tulee huomioida Itä- ja Pohjois-Suomen erityishaasteet sekä liittymissopimuksen mukaiset periaatteet.**

Hallitusohjelmassa linjataan, että EU:n koheesiorahoituksessa turvataan aluekehitysrahoituksen taso sekä harvaan asutun Itä- ja Pohjois-Suomen erityisasema ja tukien pysyvyys. Nämä linjaukset tulee lunastaa **noudattamalla suuraluekohtaisessa rahoituksenjaossa nykyisen ohjelmakauden jakosuhteita ja varmistamalla, että Itä- ja Pohjois-Suomen rahoitus vastaa vähintään kuluvan kauden tasoa.** Kansallisessa rahoituksenjaossa on huomioitava myös EU-komission noudattama laskentamekanismi.

Itä- ja Pohjois-Suomen harva asutus tuottaa lähes puolet Suomen saamasta koheesiorahoituksesta. Itä- ja Pohjois-Suomen ansainta on arvion mukaan noin 60-70 % koko Suomen ansainnasta. EU-tasolla Itä- ja Pohjois-Suomen rahoituksen laskennassa sovelletaan ns. turvaverkkoa, jolla pyritään varmistamaan se, ettei Itä- ja Pohjois-Suomen rahoitusasema heikkene laskentamekanismin muutosten takia. **Turvaverkko on huomioitava myös kansallisessa ratkaisussa.**

**Rahoituksen painottumista Itä- ja Pohjois-Suomeen puoltavat myös alueelliset kehittyneisyyserot. EU-komission talouspolitiikan ohjausjakson maaraportissa todetaan, että alueelliset erot ovat Suomessa hieman vähentyneet, mutta ne ovat edelleen suuria etenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa.** Itä- ja Pohjois-Suomen tilanne on heikoin BKT:ssa ja vähiten tyydyttävä tuottavuuden ja työttömyyden osalta. Samoin alue on heikoin alue väestönkasvussa ja alueen väestötiheys on erittäin alhainen. Itä- ja Pohjois-Suomi on lisäksi heikoin alue saavutettavuudessa maanteitse, rautateitse ja internetin käytössä. Lisäksi Itä- ja Pohjois-Suomessa on heikoin innovaatio- ja tutkimuskyky (heikentynyt vuodesta 2011) ja alhaisin korkea-asteen koulutuksen saaneiden 30-34-vuotiaiden määrä.

Tulevasta rakennerahasto-ohjelmasta rahoitettavissa toimenpiteissä tulee olla Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämisen kannalta keskeiset painotukset ja sisällöt.

**Kansainvälisen alueiden välisen yhteistyön, Itämeri-yhteistyön ja arktisen ulottuvuuden tulee näkyä vahvasti tulevassa koheesiorahoituksessa.**

Sisä- ja ulkorajayhteistyö (Interreg, ENI CBC) on tärkeää Suomelle, jolla on EU-maista pisin ulkoraja Venäjän kanssa, sisärajoja muiden EU-jäsenvaltioiden kanssa sekä maaraja Norjan kanssa. Venäjän, Ruotsin ja Norjan kanssa tehtävällä raja-alueyhteistyöllä on Suomelle suuri merkitys. Yhteistyötä tehdään sekä kahdenvälisessä kehittämistyössä että laajemmassa Barents- ja NSPA-yhteistyössä, minkä vuoksi komission ehdotus raja-alueohjelmien leikkausten tasosta ei ole tarkoituksenmukaista Itä- ja Pohjois-Suomelle. Myöskään Euroopan komission ehdotus merirajayhteistyön siirtämisestä transnationaalisten ohjelmien sisälle ei ole kannatettava muutos. Itämeren alueiden maiden bilateraalinen merirajayhteistyön jatkuvuus on huomioitava ja merellisten raja-alueohjelmien tulee olla yhdenvertaisessa asemassa maarajaohjelmien kanssa.

## Laajakaistarakentamisen jatkuvuuden varmistaminen harvaan asutuilla alueilla

**Vastuutahot:** Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnan liitot

Suomi on jäämässä EU-tavoitteista ja muiden Pohjoismaiden kehityksestä. Aiemmista toimista huolimatta työ on pahasti kesken ja edelleen yli puolet alueista on vailla huippunopeaa kiinteän verkon laajakaistaa. Hallitusohjelman kirjausten mukaisesti on laadittava mahdollisimman nopeasti uusi ohjelma ja tukilainsäädäntö, jossa huomioidaan aiemmat kokemukset: **kuntien maksukyky, asiakkaiden maksukyky, taajamien ja loma-asukkaiden tarpeet.** Lisäksi yleispalveluvuorituksen tiedonsiirtonopeutta on nostettava nykyisestä 2 Mbit/s vähintään 10 Mbit/s nopeuteen. **Tietoliikenneyhteyksien rakentamisen tukeminen on yhteiskunnan kannalta tuottava investointi, joka maksaa julkisen tuen takaisin valtiolle rakentamisaikaisina veroina ja maksuina sekä sähköisten palveluiden kautta tulevina kustannussäästöinä.** Laajakaistayhteyksien rakentaminen parantaa alueiden kehittämismahdollisuuksia ja on välttämätöntä yritystoiminnan syntymiselle ja kehittämiseksi harvan asutuksen alueilla.

Väkilukuun suhteutettuna Suomessa investoidaan televerkkoihin muita Pohjoismaita vähemmän. Vuonna 2017 Suomessa tehtiin aineellisia investointeja televerkkoihin 89 euroa asukasta kohden, kun vastaava luku esimerkiksi Ruotsissa oli 170 euroa. Kuitenkin tarkasteltaessa viestintäpalvelujen käyttäjiltä kertyneitä tuloja, Suomi on huomattavasti lähempänä muita Pohjoismaita.

Valtakunnallinen Nopea laajakaista -hanke päättyi 2018, uusia hankkeita siihen ei enää saa. Koska hankkeet eivät edenneet kaupallisten operaattoreiden toimesta kaikkialla, kunnat ja muut pienet toimijat joutuivat ottamaan vastuuta rakentamisesta. Kuntien vastuiden lisääminen ei kuitenkaan ole yleisratkaisu laajakaista-

hankkeen etenemiselle.

## Digitaalisen infrastruktuurin strategia ja tavoite vuodeksi 2025

Strategiassa asetetaan laajakaistatavoite vuodeksi 2025 sekä keinot tavoitteen saavuttamiseksi. EU on asettanut vuoden 2025 tavoitetasoksi, että kaikkialla EU:ssa tulisi olla saatavilla 100 megabitin yhteydet, joiden nopeus on mahdollista nostaa 1 gigabittiin. **Digitaalisen infrastruktuurin strategiaan tulee lisätä uusi kansallinen tuki nopeiden valokuituverkkojen rakentamiseen.**

Valtion talousarviossa tulee turvata valtion tukirahoitus kaikille toteutuville hankkeille. Näin kunnilla ja rakentavilla operaattoreilla olisi varmuus jatkaa hankkeiden suunnittelua. Hankkeen jatkovaihetta ja verkon rakentamisen vauhdittamista varten **tuki on myönnettävä kokonaan valtiolta**, koska kaikilla kunnilla taloudellinen tilanne ei ole mahdollistanut nykyisen kuntaosuusprosentin mukaisen tuen myöntämistä ja siksi hanke ei voinut saada valtiontukea. Näiden kuntien asukkaat ovat jääneet eriarvoiseen asemaan.

Uudessa kansallisessa laajakaistan valtiontukiohjelmassa tuen taso ja tukikelpoisten kustannusten määritelmä tulee olla samankaltainen kuin maaseutuohjelman kyläverkkohankkeissa ja esitetyssä rakennerahastojen tuessa valokuituverkoille (pienimuotoiset infrahankkeet). EU-rahoituksen tavoite on alueiden kehityneisyyserojen tasaaminen, ja laajakaistojen rakentaminen on erittäin merkittävä harvan asutuksen ja pitkien välimatkojen haittojen poistamiseen. Rakennerahastojen ja maaseutuohjelman tukea voivat haakea vain Pk-yrityskokoluokkaa olevat toimijat, eivätkä näiden ohjelmien varat riitä koko Suomen valokuiturakentamisen tarpeisiin. Uusi kansallinen tukiohjelma mahdollistaisi myös valtakunnallisten operaattoreiden valokuituverkkojen rakentamisen alueille, joille se ei ole ilman tukea taloudellisesti kannattavaa.

## Koillisväylän datakaapelin toteutuminen sekä Suomen sisäisen tietoliikenneverkon vahvistaminen

**Vastuutahot:** Kainuun, Pohjois-Savon ja Etelä-Savon maakunnan liitot

Osana Suomen saavutettavuutta globaalisti on valmistettu Cinia Oy valmistellut liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannosta Arctic Connect eli Koillisväylän datakaapelihanketta, joka luo uuden tietoliikenneväylän Aasian ja Euroopan välille. Cinia Oy on selvittänyt eri maiden ja eri toimijoiden kiinnostusta datakaapelin toteuttamiseen.

Hankkeen edistämistä ja Suomen markkinointia sen toteuttajana on parin viime vuoden ajan tehty Cinian toimista esiselvitysvaiheessa. Kainuu, Rovaniemenseutu,

Kajaanin ja Oulun kaupungit ovat osallistuneet siihen. Koska hanke on kuitenkin kansallinen, niin myös Länsi- ja Etelä-Suomen datakeskuspaikkakuntia ja potentiaalisia datakeskusten sijoittumisalueita on tullut mukaan hankkeen edistämiseen. Itä-Suomen nykyisten verkkojen kapasiteetti sekä yritysten ja tutkimuksen tietoliikennetarpeet tulee myös olla mukana jatkotoimissa.

Valmiudet Koillisväylän datakaapelihankkeen toteuttamiseen ovat edistyneet kesällä 2019 venäläisen toimijan kanssa tehdyn aiesopimuksen myötä. Jatkovalmisteluja varten neuvotellaan hankeyhtiön perustamisesta. Cinia arvioi alustavasti datakaapelin valmistuvan nopeimmiten vuoden 2023 loppuun mennessä.

Koillisväylän datakaapelin mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää Suomen sisäisen tietoliikenneverkkojen kapasiteetin ja reititysten varmistamista ja vahvistamista lisärakentamisella. Cinia on jo valmistellut lisärakentamisen yleissuunnitelman. Runkotietoverkkoa tulee parantaa siten, että maan läpi kulkee toisiaan varmistava kahdesta neljään reittiä Jäämereltä Etelä-Suomeen. Reittien tulee kulkea sekä Länsi- että Itä-Suomen kautta. Runkotietoverkot voivat hyödyntää osittain jo olemassa olevia valokuituyhteyksiä, mutta alustavien arvioiden lisärakentamista tarvitaan noin 100 milj. euron investoinnin verran.

Cinian tekemä runkotietoverkon lisärakentamisen yleissuunnitelma tulee tarkentaa nopealla aikataululla yksityiskohtaisemmalle tasolle, jossa selvitetään tietoliikenteen kapeikot, tietoliikenneyhteyksien lisätarve, tarkennettava runkotietoverkon lisärakentamisen kustannukset ja määritellä sen varmennettu reititys. Lisärakentaminen tulee voida yhdistää tarkoituksenmukaisesti ja kustannustehokkaasti puuttuvien alueellisten laajakaistaverkkojen rakentamiseen erityisesti Lapissa. Runkotieverkkojen lisärakentamisessa valtion, Cinian ohella eri operaattoreilla on merkittävä rooli, mutta valtion tulee olla mukana osarahoittajina.

Alueen kautta kulkevien kansainvälisten tietoliikenneyhteyksien avulla alueet ja koko Suomi tavoittelevat uusia datakeskuksia, lisääntyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa, tietointensiivistä liiketoimintaa ja sitä kautta uusia ja uusiutuvia työpaikkoja. Kajaanin Renforsin Rantaan sijoittuva yhteiseurooppalainen tieteen EuroHPC-supertietokone vaatii myös aiempaa parempia tietoliikenneyhteyksiä. Nimen LUMI saanut kone on yksi maailman tehokkaimmista supertietokoneista, ja se vahvistaa merkittävästi Kajaanin roolia Euroopan tasoisena suurteholaskennan keskuksena. Supertietokone näkyy globaalisti osoituksena Suomen osaamisesta ja edelläkävijyydestä datan hallinnassa ja huippuluokan datakeskusten sijaintipaikkana.

## Energiaverotuksen uudistus

Uusien datakeskusten sijoittumiseen Suomeen liittyy ratkaisevasti maan energiaverotus. Suomen sähkövero

luokassa 2 on tällä hetkellä 0,703 snt/kWh. Hallitusohjelmassa energiantuotannon päästöohjausta luvataan muuttaa poistamalla teollisuuden energiaveron palautusjärjestelmä, Tarkoitus on alentaa 2. veroluokan sähkövero kohti EU:n sallimaa minimitasoa, mikä on 0,05 snt/kWh. Lisäksi sähköveroluokkaan 2 siirretään kauko- lämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput ja konesalit. Uudistus on tarkoitustoteuttaa kustannusneutraalisti siirtymäkauden kuluessa. Ruotsissa sähkövero on alennettu jo aiemmin EU:n sallimalle minimitasolle eikä Suomella olisi varaa jäädä verotusasiassa takamatkalle vaan siirtyä mahdollisimman nopeasti suoraan EU:n sallimalle minimitasolle jomien muiden tekijöiden puoltaessa Suomea erinomaisena datakeskusten sijaintipaikkana.

## **Alueellisesta kuljetustuesta pysyvä tukimuoto – tuen kehittäminen ja vaikuttavuuden lisääminen**

Valtioneuvoston asetusta (1030/2018) alueellisesta kuljetustuesta sovelletaan kuljetuksiin, jotka alkavat vuosien 2018 ja 2019 aikana. Alueellinen kuljetustuki on harkinnanvarainen valtionavustus ja sitä on maksettu vuosittain noin 250 pienelle ja keskisuurelle yritykselle tavoitteena alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten ylläpitää ja lisää yritystoimintaa näillä alueilla. Kuljetustuen määrä oli valtion vuoden 2018 tilinpäätöksessä 5 M€ ja on kuluvan vuoden talousarviossa 6 M€.

Syrjäisillä ja harvaan asutuilla alueilla sijaitseva paikallisia raaka-aineita jalostava teollisuus on alueiden perusteollisuutta ja sillä on raaka-ainetuotantoketjujen kautta merkittävät välilliset työllisyysvaikutukset. Näiden alueiden kehittymistä rajoittavat pitkät etäisyydet, heikko saatavuus ja liikenneverkon, erityisesti tieverkko, heikko kunto. Epävarmuus alueellisen kuljetustuen pysyvyydestä luo selkeitä haasteita yritysten pitkäjänteiselle investointien suunnittelulle jättyvoiman kehittämiseksi.

Alueellisen kuljetustuen määrä on Suomessa alhainen verrattuna Ruotsiin. Suomalaiset yritykset ovat joutuneet varsinkin puutavara- ja puutuoteteollisuudessa eriarvoiseen asemaan ruotsalaisten kilpailijoiden kanssa. Kuljetustuen määrän asteittaisella korottamisella voitaisiin edistää syrjäisillä ja harvaan asutuilla alueilla sijaitsevan teollisuuden kehittymistä ja uusien yritysten syntymistä.

Tulevaisuudessa alueellisen kuljetustuen perusteiden tulisi edistää ympäristöystävällisiä ja vähähiilisiä kuljetusratkaisuja, kuten vesi- ja rautatiekuljetuksia. Maantiekuljetuksissa tulisi lisätä ympäristöystävällisten polttoaineiden käyttöä. Kuljetustukea tulisi voida jatkossa myöntää Saimaan vesistöalueella tapahtuviin vesikuljetuksiin ja huomioida tuen määrässä alueen erityisolosuhteet (pitkät luotsausmatkat, kanavamaksut, kanava- liikenteen hitaus ja rajamuodollisuksien kesto).

**Alueellisen kuljetustuen määrää tulee asteittain lisätä, tavoitteena on tuen määrän nostaminen pohjoismaiselle tasolle.**